

Микола Селецький

ІЗ ЛЕСЕЮ СТЕПОВИЧКОЮ НАС ЗДРУЖИВ ОЛЕСЬ ГОНЧАР

Лесі Степовички багато, і, певно, так має бути. І добре, що так є. Адже в ній багато всього: віршів, новел, есеїв – у літературі; іноземних мов, пісень, думок, ідей, жартів, анекдотів – у житті. І все це має якось уміститися в одній людині. Вона фонтанує емоціями, веселощами. Лесині друзі вважають, що без неї товариство – не товариство, свято – не свято.

Степовичка розкута, жартлива, співає, зачувши хор, танцює, зачувши музику. А в очах її не раз помічаю зачаєний сум. Що стоїть за цим празниковим бурлеском? Ніхто не бачив, щоб вона плакала, ніхто не чув, щоб скаржилася на біль, фізичний чи душевний. Залізна? Сталева? Чавунна? Так зопалу не збагнути. А якою ж бути жінці на святах? Бо бачимося з нею лишень на літературних дійствах, головню гончарівських. Олесь Терентійович нас із Лесею познайомив і здружив – десь на перетинку двох доріг, у степу широкому, квітучому – на півшляху між Полтавою і Дніпропетровськом, звісно, віртуально. А

от коли, не згадаю, здається, знаю її давно, усе своє життя. Як сестру, так, наче бігали по одній вулиці в одному селі, здіймаючи до небес пилуку, збирали запашні яблука чи груші-гнилички, пасли череду на луках. Та вона ж таки й наша, полтавська, бо діди й баби її родом із сіл приорільсько-царичанських: Могилів, Китайгород, Рудька – вільні козацькі села, що до початку 30-х рр. ХХ ст. належали Полтавській губернії. Це вже пізніше їх адміністративно віддали Катеринославщині.

Дещо збагнув про Лесину суть, вичитав із книжки «Стернею долі».

Стерня – не вигадка, не простора метафора Долі. Така лірика – найвищий ступінь відвертості. А хіба може бути інакше при такій розпанаханості очей, розхристаності душі? Услухайтеся хоч би ось у ці рядки з її «Поєми про матір»:

*Мамо моя, городська, крендешинова,
Квітка моя, полиново-шипишинова,
Усмішка ваша розквітла і згіркла,
Зірваний цвіте, пригнічений квіте.*

*За що прогнали ви любого татка?
Нащо сховали навік від дитятка?
Чом ваше серце стало мов камінь?
О мила мамо, сувора мамо!
Буду за татком ридати віками
Нині і прісно, й навіки...*

Є в Степовиччиному поетичному розмаї
«Поема про батька»:

*Тату, судьбою для мене рокований,
Тату, розкутий, дзвінкий, физикований,
Тату, веселий, стрімкий, артистичний,
Таточку, татку, мій Батьку правічний!*

*Я вас шукала у дебрях камінних,
серед асфальтів, салонів, камінів,
у колісковій, в моїм букварі,
в тиші церковній, на Лисій горі,
в пишних столицях, у плавнях Дніпра,
а відшукала у Кар Хуторах.*

*Тут ви карались на сивих вітрах...
Хрест на могилі, розів' ятий прах.
Сумно шумить степова ковила.
Доля навіки нас двох розвела.*

Поезія автобіографічна, батьки лірично
героїні були очевидними протилежностями. Ці
двоє антиподів проросли в героїні, вони розри-
вають її єство своєю непоєднаністю, як у вірші
«Я – різна»:

*Я – різна,
скоромна булка
і коврижка прісна.*

*Я – різна,
і від того тішуся,
черниця бідна
й невситима грішниця.*

*Я – степ і ліс,
Я – половицька баба.
Я – Захід, я – Париж,
Поезія і зваба.*

*Я – різна!
Я – хатка глиняна,
Трипільська миска.
Я – Оріяни зоряне намисто.
Я – різна!*

*Я – різна!
Завжди була, і є, і буду після.
Во вік віків, і нині, й прісно.
Я – різна!**

Із таким стартом – і не загубитися на маргі-
несах долі! Вона сама себе зробила. Неймовірно
сильна, бо найстрашніше з нею сталося в ди-
тинстві. Покарання нелюбов'ю. Гарт, гіркішого
й дорогоціннішого від якого не може бути. Та
дівча вціліло й вижило, з несміливої Булахівни
стало відомою Степовичкою.

Ощедрювати інших – Лесина сутність. Їй
багато дано, і їй прагнеться віддавати. І байду-
же славній доньці степу, беруть чи не беруть і
куди впаде те зерно. Вона безупинно дарує себе,
навсібіч, не чекаючи похвали. Радіє виходу до-
брої книжки свого побратима, друкує твори й
літературознавчі дослідження колег у журналі
«Січеслав», який сама придумала, заснувала й
успішно редагує.

Їй до вподоби український борщ із німець-
ким пивом, «полтавські пундики пряжені» з
ірландським лікером. Комусь не до шмиги? Це
справа смаку.

Упевнений, що поезія має бути емоційною.
Якщо в неї не закладено цього заряду, читач
не відгукнеться. Холодні формалістичні пошу-
ки деяких поетів-інтелектуалів, понадлюдей,
мертвонароджені конструкції, нехай і пишні
оздоблені, не породжують у мене ніяких почут-
тів. Холодне не викреше тепла, мертве не ляже в
грунт животворним гумусом. У чому сила жін-
ки-поетеси? Може, у водах рідної річки Орелі,
як-от у вірші «Жінка й ріка»:

*Он там на траві залишилося плаття,
а жінка пливе, наче жовте латаття,
розхристана, зірвана вітром ліля.
Покровом над нею священна Гелея...*

*Пливе, і змиває вода її сльози.
Плач, жінко, бо скоро вже вдарять морози,
Плач, жінко, із вечора і до світання,
Не буде вже більше такого кохання!*

*Завмерли плачі у задумливих плавнях,
А жінка на берег виходила плавно.
І сила оновлена в ній струменіла,
І плаття світилось на березі біле.*

Степовичка українськоцентрична і європо-
орієнтована водночас:

*Сиджу на березі Орільки
Й перекладаю вірші Рільке.*

Така різновекторність могла би й розшма-
тувати якусь слабшу людину, мабуть, і Лесю
розриває, я ще не збагнув. Учинки героїв її про-
зи частенько суперечливі. Думається, на яку
лиху годину було тій Мар'яні Шаблі їхати до

*Лєся якось показала мені рукопис зі своїми віршами, які вона багато років тому надсилала Дмитрові Павличку, бажаючи знати його думку. На берегах різні помітки, подекуди критичні зауваги, а біля твору «Я – різна» метр написав: «Цей вірш свідчить, що Ви – Поетеса!»

Берліна, щоб потім утікати від німецького чоловіка додому в Україну?

На релігійно-світоглядних теренах – теж різновекторність:

*Я – християнка і язичниця зухвала,
Я вірую в Христа і в папороть Купала.*

Бачив Лесю гарно вбраною, елегантною фрау, коли перекладала німецьким гостям на дружніх перемовинах. Бачив і в народних строях, у вишиванці з коралями, таку собі добру, привітну, мудру Килину. А ще недавно була Мавкою. Ще недавно, якихось два десятки літ тому, писала «Я – панна Літо», а нині літньою бути не хоче. Вигадала інше, заспокійливе, як настояйка спиртова з півонії, – поезія «Осінні люди»:

*Все ще вабить серпень свіжим сіном,
Медом ще дарує щедрий Спас.
Ми – не літні люди, ми – осінні,
Літечко склював підступний час.*

*Осене, надходить час прозріння,
Літечко, прощай, вже назавжди.
Ми – не літні люди, ми – осінні,*

*Нас уже полюють холоди.
Але вперте серце не здається,
І летить твоє навстріч мені.
Хтось на нас скептично озирнеться,
«Літні люди, а в очах – вогні».*

*Сонце прожене примарні тіні,
Спалахне мій вогник від твого.
Ми – не літні люди, ми – осінні,
Ми іще з тобою – о-го-го!*

*Ми ще повоюємо за правду,
Ми ще помандруємо в світи,
Тільки б вірити, як в сімнадцять, радо
Я – для тебе, і для мене – ти.*

*Ти мені таким здаєшся сильним,
Молодим, надійним повсякчас.
Ми – не літні люди, ми – осінні,
Бог з ним, з літом! Осінь любить нас.*

Вірш пішов у люди, я свідок. А наговорив тут навіть чимало про всякі суперечності та роздвоєності Лесі Степовички. А її лірична героїня в останніх віршах напрочуд гармонійна й цілком притомна жінка. То, можливо, всі ті бурі мені лише наснилися чи намріялися...

На «Зеленому святі Гончарового дитинства» в с. Сухій Кобеляцького району Полтавської області (2012)

